

Milan Řoutil: Lektorský posudek

**k překladu knihy Nikolaje Berd'ajeva Vlastní životopis
(přel. Markéta Válková, redaktor Michal Altrichter, vydalo nakl. Centra Aletti
Refugium Velehrad-Roma, Olomouc 2005, 439 s.)**

Psát posudek na překlad Vlastního životopisu ruského filosofa a publicisty Nikolaje Berd'ajeva znamená vyslovit pochybnosti nejen o schopnostech překladatelky a redaktora tohoto svazku, ale i o překladatelském a redakčním zázemí pro práci s ruskými texty v nakladatelství Refugium jako celku, ať již jde o díla filosofického či náboženského zaměření. Tento překlad je totiž jen jedním z dlouhé řady, byť jedním z „nejpodařenějších“ a lapsy v něm obsažené lze spolehlivě vystopovat i v jiných počinech tohoto nakladatelství (viz kupř. recenzi překladu knihy Teofana Zatvornika autora posudku v Teologických textech 5/2005, s. 217 – 218)

Překlad knihy působí jako výstup z jazykového semináře prvních ročníků vysoké školy se všemi odpovídajícími nedostatky. Základním problémem je neznalost české syntaxe a její záměna ruskou, a to v celé knize. V textu se také nachází více než stovka rusismů („podle svého původu patřím k...“ /s. 16/, „Na ulicích se stále potkávali mniši“ /s. 18, v orig. ?? ????? ????????? ?????????? ??????/, „náčelník kraje“ /s. 20, z ?????????? ?????/, „abych postoupil na universitu“ /s. 26/, „v jeden čas jsem měl“ /s. 27/, „to se ukazovalo v tom“ /s. 34/), často jsou používány nevhodné předložkové vazby („byla pravoslavné víry podle narození“ /s. 18/, „u mého otce tak probíhal přelom /s. 23/) a nesprávný slovosled („V podstatě matka byla...“ /s. 17/, „knihkupectví Ogloblina“ /s. 29/). Překlad z typologicky příbuzného jazyka vyžaduje zvýšenou obezřetnost. Překladatelka kupříkladu zcela ignoruje rozdíl mezi postavením zájmen (osobních a přivlastňovacích) v ruštině a v češtině. Rušivě působí i prvky hovorového jazyka, zejména dnes velmi oblíbený anglicismus „je to o tom“: „má filosofie byla ...ještě o vztahu k tomu, co se nazývá 'životem' a o askezi“ (s. 41), „problém o ospravedlnění“ (s. 253), „téma o tvorbě“ (s. 254), „problém o tvorbě“ (s. 255) aj.

Autorka překladu i redaktor knihy prokázali povážlivou neznalost nejen zdrojového jazyka, ale i ruského kulturního kontextu 19. a 20. století. Jinak si není možné vysvětlit desítky překladatelských přehmatů, a to jak v reáliích, tak i v oblasti terminologie, která se váže k ruské ortodoxii (což je zvláště frapantní u nakladatelství, které programově vydává texty s touto tematikou).

Z vážných chyb: ve vojenském žargonu předrevolučního Ruska označoval termín ??? chovance vojenské gardové školy, nikoliv „páže“ (s. 17n), mladý filosof tedy nemohl být „převeden do pážecí školy“, nýbrž právě do vojenské gardové školy (????????? ??????); termín ????????? ??????, nelze přeložit jako „řadová služba“ (s. 29), ale řadový cvičební řád; ?????????? ?????? neznamená „formu“ (s. 31), nýbrž jediné kadetskou uniformu; ukrajinský Kyjev přirozeně neleží „na horách“ (s. 18, 19n) – ??? zde označuje kopec, vyvýšeninu; ruskému ??? neodpovídá české „hrob“ (s. 18), ale rakev; termín ????????? nelze v daném kontextu přeložit jako duchovní (s. 18), nýbrž jediné zpovědník; Berd'ajevova babička byla tajně postřižena (v originále „???? ????? ??? /.../ ??? ? ?????? ?????????? ??? ??? ?????? ?????? ????“), tj. složila mnišské sliby, a ne „tajně ostříhaná“ (s. 18); větu, která v originále zní „?? ?????? ?????? ? ?????? ?????? ?? ?????? ?????? ??? ?????????????????????? ??????“ Markéta Válková přeložila „Podle zákona Božího jsem jednou dostal při zkoušce jedničku ve

dvanařtinovém systému“(s. 28) – takto převedená věta mate řtenáře a obsahuje hned několik faktických chyb: ????? ????? byl před revolucí vyuřovacím předmětem na ruských základních školách (pravoslavný katechismus), rozhodně tedy nešlo o shůry seslaný „zákou Boží“ (s. 28), obdržet ??????? neznameno dostat „jedničku“, jak tvrdí řekladařelka, ale naopak propadnout, zcela neuspět ve dvanařtibodovém systému, kde dvanařřtka představovala onu naši „jedničku“ – toto hodnocení je, vřhledem ke kontextu celé pasáže, více než zjevno! To vše a mnoho dalšího pouze v první z dvanařřti kapitol!

Snad nejhůře se řekladařelřina nekompetentnost projevila ve zmateřném pouřívání místních jmen (řpatné skloňování města Vologdy v celé knize /na s. 27 zkomoleno na „Volovec“/, uřívání pořeštělého názvu Petěrburg). Žalostné řtení představují zkomoleniny jmen nejvýznamněřších osobností ruské inteligence daného období, známých i v našem prostředí. řtenář tak narazí na již neuřívané nebo nesprávné podoby jmen (Hercen, Tjutřev), a řadu pozměněných jmen vlastních – kupř. Gerřenzonov namísto Gerřenzon, Fjodotov namísto Fedotov, Svěřtickij namísto Svěřcickij aj. Proměna pohlaví „zelenookého dēmona“ ruských salónů, manželky Dmitrije S. Mereřkovského, Zinaidy N. Gippiusové, na muže se záhadným jménem Z. N. Gippi (s. 172, na jiných místech zase Gippiová) pak již téměř nepřekvapí. Nezbyvá neř kvitovat, že kniha neobsahuje jmenný rejřřřík – v něm by zřejmē bakchanálie řekladařelřské svévole dosáhla vrcholu.

Michal Řoutil
(ÚSVS, FF UK Praha)
30. dubna 2006

Petr Adámek: Lektorský posudek

Překlad knihy „Tajný řivot Stalina“

Přelořila Anděla Kramlová

Vyd. Nakladatelství Fontána, Olomouc 2005

Překladařelka sice umí rusky, ale to je zřejmē všechno; evidentně jí chybějí určité prvky všeobecného vzdělání a znalost elementárních faktů řematu, jemuř je dílo věnováno.

Jen řlověk v přechodném pomínutí všeobecného vzdělání může napsat „Matěj Evangelista“ (místo Matouř). „Theofil Gotie“ je správně (Theophile) „Gautier“. Iniciály spisovatele Welse nejsou „G.D.“, nýbřž „H.G.“ Nejznáměřší dílo Machiavelliho se v čeřřtině nejmenuje „Kníže“, nýbřž „Vladař“. Jelikoř se Anatole France vyslovuje „frans“, má ve 2. pádě správně tvar „Anatola France“, nikoli „Franceho“. Nelze v rámci jednoho odstavce střídát tvary „Fichteho“ a „Fichta“. Podobně nelze prostřídávat tvary „Mommssen“ a „Mommzen“ (pouze první z nich je správný). Na jednom místě se správně uvádí Fenimore Cooper, ale jinde se objeví „Kuperovi Indiáni“. Znamý americký řasopis se jmenuje „Life“, nikoli „Live“. „Hanna Arendt“ se v řechto krajích píše „Hannah Arendťová“. Agentura „Assotiation Press“ se jmenuje „Associated Press“. Město „Zurych“ se řesky jmenuje „Curych“ (německy Zürich). Joseph Goebbels se píše se dvěma „b“. „Bund“ (u řekladařelky variantně řěž „Bunda“) není řádná řivá osoba, nýbřž organizace (německy Bund znaří svaz nebo spolek).

V knize je citována řada základních děl marxismu-leninismu, která byla přeložena do češtiny a s nimiž se jistě velké procento čtenářů této knihy již v základních kurzech ML setkala. Zde je třeba se držet zažité terminologie a nevymýšlet si. Tak „bible“ dějin sovětské komunistické strany je jmenuje „Dějiny VKS(b). Stručný výklad“ a nikoli „Historie VKP(b). Stručné pojednání/Stručná přednáška“ (co je „stručné“, si překladatelka v rámci knihy několikrát obměňuje). Vůbec je třeba vědět, že písmeno „P“ značí „partija“, tedy „strana“, a hybridní „ÚV VKP(b)“ je třeba psát česky „ÚV VKS(b)“.

Podobně se Stalinova kniha česky jmenuje „Marxismus a národnostní otázka“, nikoli „národní“ či „nacionální“ (oba tvary se objevují na jedné straně překladu). Plechanovovo pojednání se jmenuje „O úloze osobnosti v dějinách“, nikoli „O roli osobnosti v historii“. Stalinův vlastní životopis se česky jmenuje „Stručný životopis“, nikoli „Stručná biografie“. „Antidühring“ se psal „Anti-Dühring“. Leninova kniha se jmenuje „Kdo jsou přátelé lidu“, nikoli „... národa“. (Podobně je třeba použít tvar „chodit mezi lid“, nikoli „chodit mezi národ“.) Jiná kniha se jmenuje „Dětská nemoc levičáctví“, nikoli „levičáctví“ (pozoruhodný český tvar!). Marxova kniha se jmenuje „Kritika gothajského programu“, nikoli „gotského“ (jak by překladatelka asi dopadla, kdyby si v uzenářství chtěla dát nakrájet deset deka goty?!).

Ani s citem pro mateřštinu na tom není překladatelka nejlépe. Zřejmě patří k mladší generaci, která ani netuší, že se tvarosloví přechodníků řídí nějakými pravidly, jinak by nemohla napsat „Jagoda, uvědomující si“ (koncovka –íce je vyhrazena pro množné číslo). Rovněž jí chybí cit pro rozdíl mezi „jeho“ a „svůj“, takže píše „za mříže posadil náčelníka jeho ochranky“, „zval (si) lékaře z důvodu jeho nachlazení“ (stylistický skvost!), „Stalinova dcera milovala na Stalinovi podle jejích výpovědí...“, „Největší knihovnu měl až do spáchání sebevraždy jeho ženy ve svém domě“ (rovněž skvost). Pozoruhodný je 7. pád jména Trockij, který u překladatelky zní „Trockim“. „Humanitární“ je pomoc, ale vědy nejsou „humanitární“, nýbrž „humanitní“ (byl bych čekal, že je překladatelka vystudovala).

Přísloví „Les kácejí – třísky lítají“ zní v češtině „Když se kácí les, lítají třísky“. Kdyby byla překladatelka pamětnicí, věděla by, že i v těchto krajích bylo toto přísloví k ospravedlnění čistek v padesátých letech často citováno.

Zřejmě ovlivněna ruštinou nadužívá překladatelka 2. pád v přivlastňovacím významu. Předpokládám, že ve škole slyšela o Newtonovu zákonu, nikoli o zákonu Newtona. Takových případů by se v knize našlo nepřeberně.

Můj závěr je ten, že jestliže někdo dostane tak velikou zakázku, která jistě zabere řadu měsíců, měl by obětovat jeden nebo dva dny na to, aby si u odborníků či na internetu zjistil potřebné skutečnosti.

Na závěr snad nejlepší perla. V knize je „drobná anekdota ze života skladatele Guna“. Dále se dovídáme, že „Guno měl tehdy kolem čtyřiceti let“. Teprve když si čtenář dá jméno dohromady s informací, že jde o operu Faust, dojde mu, že skladatel se ve skutečnosti jmenuje Gounod a anekdota tedy je „ze života skladatele Gounoda“.

Ing. Petr Adámek, CSc.

11.9.2005